

<https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/6754Technical%20report%20of%20the%20UNSC%20Bureau%20%28final%29.pdf>

4. Work of the Statistical Commission pertaining to the 2030 Agenda for Sustainable Development [просмотрено 12.10.2021] Доступен: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/9d/A_RES_71_313_E.pdf
5. INSPIRE – Семь стратегий по ликвидации насилия в отношении детей. [просмотрено 12.10.2021] Доступен: <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/246216/WHO-NMH-NVI-16.7-rus.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Опрос «Насилие над детьми и молодежью в Республике Молдова», 2019. [просмотрено 12.10.2021] Доступен: https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2020/08/OIM_MoldovaVACS2019_RU_interactive.pdf
7. Предотвращение насилия в образовательном учреждении. Методическое пособие / под редакцией В. АДЭСКЭЛИЦЭ, Р. ЖОСАНУ, И. МОЛДОВАНУ, Т. ЕПОЯНА – Кишинэу, 2017. [просмотрено 12.10.2021] Доступен: <https://iite.unesco.org/files/news/639352/Predotvrashhenie-nasiliya-v-obrazovatelnom-uchrezhdenii-Posobie-2017.pdf>

SECURITATEA PSIHOLOGICA ȘI DEPRINDERILE SOCIALE IN INSTITUȚIILE DE ÎNVAȚĂMÂNT

PSYCHOLOGICAL SECURITY AND SOCIAL SKILLS IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS

POPESCU Maria, Dr., lector
UPS "Ion Creangă" din Chișinău
POPESCU Maria, Phd, university lecturer,
State Pedagogical University

COJOCARU Irina, drd
UPS "Ion Creangă" din Chișinău
COJOCARU Irina, Phd student,
State Pedagogical University

CZU 37.015.3
CZU 159.922.7

Rezumat

În prezent, în literatura de specialitate, pentru desemnarea unei comunicări eficiente, descrierea comportamentelor sociale optime, care contribuie la formarea deprinderilor sociale, se întâlnesc tot mai des sintagmele: comunicare asertivă și comportament asertiv. Comportamentul asertiv contribuie la formarea abilităților sociale de interacțiune funcțională cu ceilalți. Astfel, în comunicare nu sunt încălcate nici drepturile personale, nici drepturile celorlalți, subiectul exprimându-și nevoile, dorințele, sentimentele și preferințele într-un mod deschis și onest, într-o manieră adecvată social. Comportamentul asertiv demonstrează respectul de sine și respectul față de ceilalți, promovează autodezvăluirea, autocontrolul și stima de sine pozitivă. Asertivitatea este cel mai eficient mod de a rezolva problemele interpersonale. Comunicarea directă, deschisă și sinceră permite receptarea mesajelor fără distorsiuni, care menține relații cu ceilalți, asigură securitatea psihologică a grupului școlar și a fiecărui elev.

Cuvinte cheie: abilități sociale, instituție de învățământ, securitate psihologică, student, asertivitate, comunicare eficientă.

Summary

Currently, in the literature, for the designation of an efficient communication, the description of the optimal social behaviors, which contribute to the formation of social skills, the phrases are met more and more often: assertive communication and assertive behavior. Assertive behavior contributes to the formation of social skills of functional interaction with others. Thus, in communication, neither the personal nor the rights of others are violated, the subject expressing his needs, desires, feelings and preferences in an open and honest way, in a socially appropriate manner. Assertive behavior demonstrates self-respect and respect for others, promotes self-disclosure, self-control, and positive self-esteem. Assertiveness is the most effective way to solve interpersonal problems. Direct, open and honest communication allows the reception of messages without distortion, which maintains relationships with others, ensures the psychological security of the school group and each student.

Keywords: social skills, educational institution, psychological security, student, assertiveness, effective communication.

Studiile din domeniul educațional au arătat că deprinderile sociale insuficient dezvoltate sunt asociate cu performanțe școlare scăzute, probleme emoționale și comportamentale, dificultăți de adaptare socială, conflicte, neînțelegeri. Dificultățile de stabilire și menținere a relațiilor interpersonale reduc calitatea și frecvența experiențelor de învățare, a deprinderilor sociale ceea ce contribuie la scăderea nivelului de securitate psihologică în instituțiile de învățământ. Deprinderile de comunicare și relaționare reprezintă un factor protector față de comportamentele de risc și față de situațiile de criză. În această ordine de idei, devine foarte importantă dezvoltarea la elev a abilităților de comunicare și comportament asertiv. Noțiunea de asertivitate a fost introdusă de specialiști în terapia comportamentală, care afirmă că aceasta reduce/inhibă anxietatea, depresia, apariția gândurilor negative despre sine și ceilalți. Se subliniază faptul că acest tip de comportament, cel asertiv, conduce la o îmbunătățire a percepției de sine [2, 7].

Prin dezvoltarea deprinderilor sociale se înțelege exersarea situațiilor obișnuite din viața socială, interacționând cu oamenii de diferite vârste, job-uri, statusuri etc., ceea ce ne marchează întreaga noastră existență în societate. Formarea și dezvoltarea deprinderilor sociale este extrem de importantă pentru preadolescenți și adolescenți. Cum putem contribui la dezvoltarea deprinderilor sociale, noi, adulții, școala, comunitatea școlară, societatea ?

Preadolescența este percepută ca sfârșitul copilăriei, remarcându-se prin procesul de creștere accentuată, maturizare intensă și printr-o structurare complexă a personalității. Jean Piaget afirmă că la această vârstă evoluția personalității este marcată de nivelul conștiinței și judecății morale [4]. După 13 ani copilul dobândește capacitatea de a se transpune imaginativ, virtual în locul altei persoane. Conform opiniei lui L. Kohlberg, între 13 și 17 ani are loc acceptarea regulilor sociale, dar și a responsabilității morale, iar morala proprie devine element de satisfacție, sursă a respectului față de sine [4].

Tot acest proces complex de maturizare fizică și de dezvoltare a trăsăturilor de personalitate formează spre sfârșitul perioadei comportamente stabile. Dezvoltarea acuității senzoriale permite creșterea capacității de comunicare, deschiderea conștientă spre exterior, spre ceilalți și spre sine [3]. Se poate spune că în preadolescență începe un proces, ce se va desfășura cu mare amploare în adolescență, și anume, apropierea de valori, formarea acceptorilor morali pentru cele mai importante sentimente legate de relațiile cu cei din jur, chiar dacă pentru a se ajunge aici se trece printr-o fază de opoziție față de norme și valori. De aceea anume această perioadă de dezvoltare este senzitivă pentru consolidarea deprinderilor sociale, ce, la rândul său, va asigura securitatea psihologică atât în grupul de elevi cât și în comunitatea școlii [3, 4].

Dezvoltarea relațiilor cu ceilalți este concretizată prin comportamentul puberului în grup. Rolurile și statusurile sunt condiționate de prerogativele adulților care acționează multipolar. Aspectul controversat al acestei vârste este tributar schimbărilor impetuoase din planul fizic și al eforturilor de adaptare la solicitări din ce în ce mai ample. Această perioadă trebuie percepută de părinți și profesori ca fiind optimă în vederea cultivării abilităților comunicative și consolidării eficienței personale cu scopul aplicării eficiente a strategiilor productive de soluționare a conflictelor în relația lor cu cadrele didactice și cu semenii. Școala nu este doar locul unde elevii primesc informații, cunoștințe, priceperi, deprinderi, ci, de asemenea, școala reprezintă cel mai important spațiu pentru socializarea adolescenților, pentru formarea deprinderilor sociale. Tot școala este locul unde elevii, cel mai probabil, au diverse conflicte, iar cadrele didactice trebuie să pregătească viitorul adult astfel încât să poată preîntâmpina conflictele cu care se confruntă și să le evite atunci când e cazul sau cel puțin să le rezolve într-un mod eficient, astfel încât atât el, cât și cei implicați să nu fie stopați în procesul de schimbare și evoluție și, deci, de dezvoltare personală [3].

Securitatea psihologică într-o instituție de învățământ este condiționată de formarea și dezvoltarea deprinderilor sociale ale actorilor implicați în procesul instructiv-educativ atât a cadrelor didactice cât și a beneficiarilor sistemului educațional. Aceste deprinderi sociale vor contribui la bunăstarea subiectivă a elevilor și a cadrelor didactice. Abilitatea de a comunica eficient, constructiv presupune și abilitatea de a rezolva conflictele de comunicare, astfel se va crea un mediu favorabil, un climat psihosanogen în clasa de elevi și în instituția de învățământ corespunzătoare [1, 6, 8].

Helena Cornelius, Shoshana Faire, Susan Heitler, Bernard Mayer, Ana Stoica-Constantin, Adriana Băban și mulți alți conflictologi susțin că conflictul nu are în mod obligatoriu doar aspecte negative, el trebuie acceptat ca o parte firească a procesului de comunicare, iar

comunicarea eficientă nu înseamnă camuflarea conflictului sau reprimarea emoțiilor, ci conștientizarea și acceptarea lui, ce va contribui, astfel, la elaborarea unor stiluri productive de soluționare a conflictelor în mediul școlar [7]. Abordarea pozitivă a conflictelor care sunt inerente unui grup social cum e clasa în care elevii își desfășoară activitatea trebuie avută în vedere de către toate cadrele didactice, de la educatori până la profesorii din mediul universitar. Conflictele apar la toate aceste nivele și nevoia de a le soluționa într-un mod profesionist își pune amprenta pe coeziunea clasei de elevi și pe integrarea unui elev sau grup de elevi ori dezintegrarea de grup, fapt care are urmări grave asupra vieții elevului imediat, la momentul producerii conflictului, dar mai ales pe termen mediu și lung [5].

Prin urmare, adolescența înseamnă amplificarea structurii personalității și accentuarea aspectelor diferențiale ale manifestărilor ei [10]. Iar elevii din clasele ”mari” sunt model pentru cei mai mici. La rândul său, prin implicarea psihologilor, psihopedagogilor, a cadrelor didactice la desfășurarea orelor de dezvoltare personală realizată prin traininguri de cunoaștere și acceptare de sine, de gestionare a emoțiilor și conștientizarea comportamentului, astfel, putem asigura o securitate psihologică în instituția de învățământ. Acestea, la fel, trebuie luate în considerare în realizarea tratării diferențiate și individualizate ale educației elevilor și în stimularea autoeducației lor la toate vârstele. Adolescenții sunt capabili să înțeleagă natura psihosocială a relațiilor dintre profesor și elevi și dintre ei înșiși, a comunicării asertive dintre elevi și profesor ca modalitate de funcționare optimă a acestor relații și sunt capabili să adopte stiluri productive de soluționare a conflictelor în mediul școlar și asumarea responsabilității, ceea ce presupune abilitatea de a ”răspunde” [5, 9]. Credem că implicarea adolescenților (pe lângă cadrele didactice responsabile de procesul educațional) în diseminarea deprinderilor sociale va spori gradul securității psihologice a școlii.

Asertivitatea este rezultatul unui set de atitudini și comportamente învățate care au ca și consecințe pe termen lung îmbunătățirea relațiilor sociale, dezvoltarea încrederii în sine, respectarea drepturilor personale, formarea unui stil de viață sănătos, îmbunătățirea abilităților de luare a deciziilor responsabile, dezvoltarea abilităților de management al conflictelor [11]. Aceasta poate fi asigurat și prin modelul propriu de conduită și comportament asertiv al cadrului didactic. Cu alte cuvinte, asertivitatea învățătorilor, profesorilor și a elevilor va încuraja siguranța și satisfacția de sine; va contribui la susținerea propriilor interese și ale celorlalți, la creșterea încrederii în forțele proprii, la evaluarea și expunerea propriilor opinii. Un dascăl, care își clarifică și exprimă propriile puncte de vedere, se autoapreciază și se respectă pe sine, și, astfel, se face auzit, va învăța elevii să facă același lucru. Între pasiv și agresiv, asertivitatea presupune negocierea cu

ceilalți și implică păstrarea verticalității, a echilibrului, respectând în același timp dorințele și drepturile celorlalți [11].

A spune „nu” unei solicitări venite din partea altei persoane este o dificultate frecvent întâlnită în rândul preadolescenților, adolescenților și tinerilor. Este întâlnită, de asemenea, și situația în care refuzul apare ca o reacție agresivă ce nu ține cont de sentimentele celuilalt. Pentru a evita cele două variante care nu favorizează relațiile interumane, este indicat ca refuzul cererii adresate să denote siguranță de sine, implicând respectarea propriilor dorințe și excluzând intenția de a obține doar o victorie personală [7].

Exprimarea având la bază respectul de sine este implicată și în a face cereri sau a solicita ajutor. Formularea pozitivă a cererii, înțelegerea poziției abordate de celălalt, exprimarea deschisă a sentimentelor și afirmarea de sine sunt elemente care asigură succesul în avansarea unei cereri. Comunicarea facilitează în cadrul interacțiunii personale și exprimarea sentimentelor proprii și recunoașterea sentimentelor celorlalți. Atât la copiii de clasele primare cât și la adolescenți, atât la elevi cât și la profesori este necesară stimularea eliberării sentimentelor, fie ele pozitive sau negative. Dezvăluirea sentimentelor se realizează prin intermediul comunicării în cadrul conversațiilor și a discuțiilor obișnuite pe care le întreținem cu ceilalți. Astfel, asertivitatea implică și abilitatea de a iniția, continua și finaliza o conversație utilizând stiluri de menținere a cursivității discuției și a interesului partenerului. Asertivitatea presupune și susținerea propriilor opinii care, îmbinată cu stilurile comunicării și cele ale afirmării de sine, consolidează capacitatea de a-1 convinge pe celălalt sau de a-1 influența [2, 11].

După Lange Jacobowski „asertivitatea implică apărarea drepturilor personale și exprimarea gândirii, sentimentelor și convingerilor în mod direct, onest, adecvat, fără a viola dreptul altei persoane” [apud 11]; este vorba, deci, despre un tip de comunicare directă, autentică, eficientă, care ar putea avea ca efect rezolvarea problemelor interpersonale și construirea unor relații sociale pe termen lung [2]. Asertivitatea are mai multe efecte pozitive. Printre acestea pot fi enumerate: reducerea anxietății și a depresiei; îmbunătățirea imaginii și a respectului de sine; asertivitatea dovedește maturitate și percepția pozitivă a partenerilor de dialog; menținerea unor relații interpersonale autentice; asertivitatea reprezintă modalitatea optimă de comunicare în afaceri și se dovedește importantă în selecția, fidelizarea și dezvoltarea subiecților. Tocmai ceea ce este nevoie în sistemul educațional contemporan pentru asigurarea securității psihologice [2, 11].

De ce oare apar conflictele în școală ?

Conflictul pornește, aproape întotdeauna, de la o diferență între noi și altcineva, diferența pe care nu o acceptăm sau pe care nu știm să o gestionăm.

Printr-o comunicare eficientă putem însă gestiona conflictele cu cei din jurul nostru, prin cuvintele pe care le folosim putem aborda conflictele într-un mod care să le rezolve și chiar să le transforme în ceva mai bun. Odată ce trecem de conflict putem să relaționăm la un alt nivel și ne înțelegem mult mai bine cu persoana cu care am avut conflictul. Securitatea psihologică în școli și alte instituții educative poate fi asigurată prin formarea deprinderilor sociale de comunicare eficientă, prin dezvoltarea asertivității atât la nivel de comunicare cât și la nivel comportamental, prin învățarea actorilor implicați în procesul didactic de a elabora stiluri de soluționare a conflictelor productive. Aceasta presupune: adecvarea reflectării conflictului; deschiderea și eficiența comunicării între părțile aflate în conflict; crearea unui climat școlar de încredere și cooperare; determinarea esenței conflictului și poate fi realizată prin [9, 12]:

Ascultarea activă, prin exersarea de a-l asculta pe cel din fața noastră. Să luăm exemplul un tandem „profesor – elev”, care are un conflict legat de materia pe care ar trebui să o însușească elevul. Într-o astfel de situație, cel mai important este ca persoanele să se asculte reciproc, înțelegând că ascultarea presupune, într-o primă etapă, în orice fel de conflict, a-l confirma pe celălalt și a-i confirma poziția. Asta înseamnă să nu-l confundăm pe celălalt cu părerea lui diferită de a noastră într-un anumit moment.

Acceptarea faptului că celălalt are dreptul la părerea sa în orice context. De cele mai multe ori negăm că există o părere sau un sentiment diferit la celălalt, din simplu motiv că acestea nu intră în sistemul nostru de valori, de gândire sau pentru că diferă de părerile și de sentimentele noastre.

Enunțarea propriului punct de vedere. Pentru a ne exprima corect părerea trebuie doar să o alăturăm părerii celuilalt. Făcând asta ne putem distanța puțin de părerile contradictorii și putem vedea mai clar ce anume putem face cu ele – le putem reuni în ceva util pentru ambele părți implicate în contradicție, rămânem la părerile diferite sau ajungem la o decizie până la urma.

Confruntarea celor două părerile. Fiecare punct de vedere are multe lucruri în spate, care ne determină să avem o anumită opinie – lucruri legate de aspectul emoțional, percepții asupra noțiunilor de “bine” și “rău”. De aceea propunem confruntarea părerilor, pentru a afla motivele care ne determină să avem astfel de opinii.

La final, după ce fiecare a explicat motivele pentru care are o anumită părere, ajungem să stabilim ce diferă în opiniile noastre, dar și ce se aseamănă. În acest context se poate lua o decizie rezonabilă care i-ar aranja pe ambii participanți la conflict.

În concluzie putem spune că securitatea psihologică în școli este decisivă pentru funcționarea lor normală. Ea poate fi asigurată prin dezvoltarea deprinderilor sociale ale elevilor de toate vârstele, la toate treptele de studii în învățământul preuniversitar.

Bibliografie

1. BĂLȚESCU, S. Bunăstarea subiectivă a elevilor de liceu și studenților. Cluj-Napoca: “G. Barițiu”, 2009. 157 p.
2. BÎRSAN, E. Asertivitatea pedagogică. Chișinău: UPS Ion Creanga, 2015. 178 p.
3. BONCU, ȘT., CEOBANU, C. Psihosociologie școlară. Iași: Polirom, 2013. 380 p.
4. CREȚU, T. Psihologia educației. București: Curtea veche, 2004. 380 p.
5. DUMITRANA, M. Profesor și elev. Partea I. Profesorul văzut pe dinăuntru. Craiova: SITECH, 2011. 177 p.
6. KLEIN, S. Formula fericirii. București: Humanitas, 2006. 255 p.
7. LACOMBE, F. Rezolvarea dificultăților de comunicare. Iași: Polirom, 2005. 220 p.
8. MUNTELE-HENDREȘ, D. Starea subiectivă de bine. Iași: Ed. Univ. „Al. Ioan Cuza”, 2009. 396 p.
9. NEGURĂ I., SÂMBOTEANU D. Stiluri de soluționare a conflictelor în relația profesor-student. În Pâslaru V., Papuc L. (coord.) Construcție și dezvoltare curriculară. Ghid metodologic. Partea I. Chișinău: Î.S. F.E.-P. Tipografia Centrală, 2005. 176 p.
10. PÂNIȘOARĂ G., SĂLĂVĂSTRU D., Mitrofan L. Copilarie și adolescență. Provocări actuale în psihologia educației și dezvoltării. Iași: Polirom, 2016. 303 p.
11. POTTS C., POTTS S. Asertivitatea: Cum să rămâi ferm indiferent de situație. București: Trei, 2017. 224 p.
12. SECRIERU L. Strategiile alese de elevi în rezolvarea conflictelor. În: Tradiții și valori în formarea profesională a cadrelor didactice în învățământul preșcolar și primar, 2015, pp. 187-197.

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ БЛАГОПОЛУЧИЕ И ЖИЗНЕННЫЕ ЦЕННОСТИ СОВРЕМЕННЫХ СТАРШЕКЛАСНИКОВ

PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND LIFE VALUES OF MODERN HIGH SCHOOL STUDENTS

Козман Татьяна¹, Негурэ Ион²

¹ PhD student, MD (Psychology), lecturer at Psychology Department, „Ion Creangă” Pedagogical State University at Chișinău (Republic of Moldova) <https://orcid.org/0000-0003-0284-2968>

² PhD (Psychology), associate professor at Psychology Department, „Ion Creangă” Pedagogical State University at Chișinău (Republic of Moldova)

E-mails:¹ kozmantatiana@gmail.com, ² ion7neg@gmail.com

CZU 159.923.2

Аннотация

В статье рассматривается вопрос о взаимосвязи психологического благополучия и жизненных ценностей старшеклассников, представлен дизайн экспериментального исследования, описываются методики исследования и изложены полученные результаты